

МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ПІДПРИЄМСТВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Останнім часом у нашому регіоні помітно зростає увага до різних аспектів історичного минулого Сумщини. Але актуальним залишається створення енциклопедично-довідкових видань, присвячених окремим питанням краєзнавства Сумщини. Такі видання відрізнялися б високою інформативністю і давали читачеві максимальне уявлення з того чи іншого питання.

Деяку інформацію про підприємства періоду кінця XVIII ст. подано у відомій роботі О.Шафонського *“Черниговского наместничества топографическое описание с кратким географическим и историческим описанием Малья России, из частей коей оно наместничество составлено”*. Автор подає загальну інформацію про стан економіки в цілому і, зокрема, промисловості в деяких повітах Чернігівського намісництва. Наприклад, мінеральний селітряний завод у містечку Красний Колядин, який був збудований у 1781 р. А.Коноваленком та І.Коноваленком - вихідцями з містечка Опішня Зінківського повіту. На цьому заводі протягом літа виварювалося півтора пуда (24 кг) селітри з кожного котла (всього їх було два)³.

Велику кількість інформації про підприємства Чернігівської губернії другої третини XIX ст. подає у своїй праці М.Домонтович. Він називає понад 150 підприємств, що працювали тільки в межах земель нинішньої Сумщини (Глухівський, Конотопський, Кролевецький повіти). Автор детально описує такі відомі з них, як Шосткинські пороховий завод і капсульну установу, порцелянову фабрику у с.Волокитине (поміщика Миклашевського)⁴.

Зупиняє свою увагу автор і на менш відомих нині підприємствах. Він описує механічний завод княгині Долгорукової в с.Вишеньки (Кролевецький повіт), який *“производил паровые и центро-фугальные машины, терек, костоломки и другие изделия для сахарных заводов, маслобоек, лесопильных заведений”*⁵.

Описує М.Домонтович паперові фабрики поміщиків Кочубеїв і Неплюєвих (у Кролевецькому і Глухівському повітах відповідно), воскобійний завод купця С.Пономарьова у Конотопі, чавуноливарний завод Неплюєвих у с.Білиця (Глухівський повіт) та інш.

Інформацію про промислові підприємства дають також статистичні видання 20-30-х рр. ХХ ст. Особливий інтерес становлять матеріали до опису округ, видані у м.Харків у 20-х рр. ХХ ст. У розділі “*Промисловість*” наводяться підприємства тієї чи іншої округи з описом місцезнаходження установи, кількості працівників, промислової потужності. Але окрім поданої інформації, в цих виданнях також вказується, кому саме ці підприємства належали до 1917 р. Наприклад, “*Цукроварня Цукротресту (колишня Харитоненка)*” або “*Гуральня Цукротресту (колишня Кеніга)*”⁶. А така інформація дозволяє скласти більш повне уявлення про історію того чи іншого підприємства.

Матеріали про підприємства краю зберігаються в держархіві Сумської області. У фондах повітових земських управ зберігаються відомості про кількість фабрик і заводів у Конотопському, Кролевецькому, Лебединському, Охтирському, Роменському і Сумському повітах. В інших фондах є документи, присвячені цукровим заводам Харитоненків, Суханова, Лещінських, Кеніга; таким гігантам індустрії минулого, як Бельгійське анонімне акціонерне товариство Сумських машинобудівних заводів, Шосткинський пороховий завод тощо. Є тут документи про менш відомі підприємства: Товариство парового млина Кононенка та Пивоварова, Роменську тютюнову фабрику торгового будинку М.І.Римаренка та інш. Ще більша кількість архівних документів присвячена сучасним підприємствам Сумщини, серед яких Шосткинське ВО “*Свема*”, конотопські електромеханічний завод “*Червоний металіст*” та вагоноремонтний завод, СМНВО ім.М.В.Фрунзе (Суми), ВО “*Хімпром*” (Суми), шоколадна фабрика “*Україна*” (Тростянець) та інш.

Велика кількість матеріалів, присвячених підприємствам, що діяли і продовжують діяти на території Сумщини, дає змогу створити досить об’ємне й інформативне історико-довідкове видання з цієї теми.

¹Шафонский А. Черниговского наместничества топографическое описание с кратким географическим и историческим описанием Малоя России, из частей коей оное наместничество составлено. - К., 1851. - С.561.

²Домоитович М. Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами Генерального штаба. Черниговская губерния. - СПб., 1865.-С.359-365.

³Матеріали до опису округ УСРР. Сумська округа. - Х., 1926. - 53 с.;
Матеріали до опису округ УСРР. Глухівська округа. - Х., 1926. - 44 с. та інш.

⁴Матеріали до опису округ УСРР. Сумська округа. - С.26.